

Dizertace *Romové na českém venkově: determinanty vyloučení a potenciál pro inkluzi* se zabývá situací Romů v českých obcích na venkově. Motivací pro vznik této práce a výzkum v této oblasti byly počáteční informace o rostoucím počtu segregovaných lokalit ve venkovských oblastech. Ve veřejném diskurzu týkajícím se periferií byl tento jev často vysvětlován jako důsledek ekonomické migrace z městského do venkovského prostředí. Migrace sociálně vyloučených skupin obyvatel do znevýhodněných oblastí poskytla živnou půdu šíření fám, přípravné práce na této studii ale odhalily, že je nezbytné rozlišovat mýty a realitu.

Zájem autora této dizertace na porozumění složitým procesům, které stojí za vznikem nových romských lokalit ve venkovských oblastech vyžadoval využití kombinace různých pracovních metod. Autor analyzoval národní politiku a právní rámec a uskutečnil empirický výzkum v pěti mikroregionech v různých částech České republiky. Kromě toho získal soubor dat prostřednictvím dvou celostátních dotazníkových výzkumů, které byly zaměřeny na samosprávy se sociálně vyloučenými lokalitami a sociální odbory obcí s rozšířenou působností (ORP) pod které tyto lokality územně spadají. Kromě toho se autor účastnil řady výzkumných aktivit na Slovensku, které se týkaly využití územních a etnických dat pro evaluaci a plánování veřejných politik.

Analýza zjištění z první fáze výzkumu autorovi umožnila definovat čtyři hlavní oblasti následného výzkumu. Tyto oblasti zahrnují: 1) Data a koncepční vyjasněnost, 2) Identifikace mechanismů, které vedou k migraci způsobené chudobou a segregací v bydlení, 3) Pozice sociálně vyloučených ve vztahu k regionálnímu trhu práce, 4) Využití prostorových a etnických dat pro lepší zacílení veřejných politik. V každé z těchto oblastí vedl výzkum k publikaci alespoň jednoho akademického textu (2 články v recenzovaných časopisech, 2 kapitoly ve sborníku, 1 kniha). Protože se autor rozhodl zpracovat svoji dizertaci jako soubor vědeckých publikací, uvádí čtenáře nejprve do širších souvislostí tématu a vztahuje v úvodu k dizertaci situaci českých Romů k debatám o nerovném regionálním rozvoji a sociálním vyloučení. Po úvodní části struktura dizertace sleduje jednotlivé oblasti výzkumu a přináší dílčí zjištění. Ve čtyřech podkapitolách autor nejprve prezentuje výsledky výzkumu sekundárních pramenů a terénního výzkumu ve vybraných mikroregionech a následně shrnuje závěry z relevantních vlastních publikací, které jsou ve svém celku obsaženy v příloze dizertace. Tento postup mu umožňuje vztáhnout jednotlivé dílčí výsledky publikací k širšímu celku a cílům dizertace.

Výzkum ve svém celku odhalil, že je vznik nových sociálně vyloučených lokalit způsoben řadou různých faktorů. Na jedné straně tak provedené studie dokumentovaly jednotlivé příklady migrace Romů z větších měst do venkovských obcí. Tyto případy ovšem nepředstavovaly dominantní trend. Jako důležitější se ukázaly procesy segregace, které se odehrávají v samotných venkovských oblastech, a to ať již ty, ke kterým dochází v původně historicky integrovaných venkovských obcích, tak i různé případy migrace v rámci venkovských oblastí. Jako zvláště důležitý byl identifikován fenomén "cyklických migrantů", které popsali narátoři jako domácnosti, které nejsou schopné si najít nebo udržet stabilní bydlení. Společně s problémem zadluženosti a související pracovní fluktuací vede tento typ migrace ke zhoršování vztahů uvnitř romských lokalit a mezi příslušnou lokalitou a jejím okolím. Problém zadluženosti se zásadním způsobem odráží i na pozici těchto migrantů na pracovním trhu. Dizertace poukazuje na některé problematické aspekty sociálního systému, který nedokázal vhodně reagovat na současnou situaci nízko-kvalifikovaných uchazečů na trhu práce, kterou stále více charakterizuje rozšiřování prekérních typů zaměstnání. Závěrečná část výzkumných zjištění vychází z úsilí o koncepční vyjasnění a čistotu používaných dat. Vycházejíc ze zkušeností z využívání územních a etnických dat při práci na slovenském Atlasu romských komunit a jejich aplikace při zacílení veřejné podpory na nejpotřebnější komunity, autor diskutuje možnosti a limity uplatnění podobného přístupu i v České republice.